ਸਕੱਤਰ, ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਮੰਤਰਾਲਾ।

ਬਨਾਮ

ਐਮ/ਐਸ ਵਾਈਨਡ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5399/2019)

11 ਜੁਲਾਈ, 2019

[ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ ਅਤੇ ਐਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986 - ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਡੀ), 2 (ਜੀ) ਅਤੇ 2 (ਓ)-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਇੱਕ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਯਾਤ ਦੀ ਰਕਮ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ-ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ-ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਆਯਾਤ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਦੇ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਅਵਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ-ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ-ਰਾਜ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਐੱਨ. ਸੀ. ਡੀ. ਆਰ. ਸੀ.) ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ-ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ, ਕਿਹਾ ਗਿਆਃ ਐਗਜ਼ਿਮ ਨੀਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਹੈ-ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ-ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਗਜ਼ਿਮ ਨੀਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਇੱਕ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੰਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਸੀ-ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਐੱਨ. ਸੀ. ਡੀ. ਆਰ. ਸੀ. ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ 1988 ਤੋਂ 1993 ਤੱਕ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤਾ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਐੱਫ. ਓ. ਬੀ. ਮੁੱਲ 6,16,116 ਵਿੱਚ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਬਰਾਮਦ ਦੀ ਰਕਮ ਉੱਤੇ 20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1,23,223 ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਰਾਮਦਾਂ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦ ਦੇ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਅਵਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ 1,23,223। ਰਾਜ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਰੱਖਿਆਃ 1. ਐਗਜ਼ਿਮ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਪੂੰਜੀ ਵਸਤਾਂ, ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਅਤੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੱਕ ਅਸਾਨ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ, ਦਰਾਮਦਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਅਤੇ ਆਤਮਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਕੇ ਨਿਰਯਾਤ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਐਗਜ਼ਿਮ ਨੀਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਉਪਭੋਗਤਾ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ, ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਭਿੰਨ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਸ਼ਾਸਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਨ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਲਣਾ, ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਲਈ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। [ਪੈਰਾ 16] [567-ਸੀ-ਈ]

2. ਬਿਹਾਰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਸੁਰੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੋਰਡ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਖਪਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ, ਉਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਗਜ਼ਿਮ ਨੀਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਸ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 19,20] [568- ਐਫ-ਐਚ]

ਵਿਕਰਮ ਸੇਲਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਏਐਨਆਰ ਵੀ. ਵਪਾਰਕ ਕਰਾਂ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (1996) 4 ਐਸਸੀਸੀ 433: [1996] 2 ਪੂਰਕ ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 204; ਬਿਹਾਰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਸੁਰੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾ (2009) 8 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 483-ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਜਤਾਇਆ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1996] 2 ਪੂਰਕ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 204	'ਤੇ ਨਿਰਭਰ	ਪੈਰਾ 8
(2009) 8 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 483	ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ।	ਪੈਰਾ 8

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾ: 2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5399

2007 ਦੇ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 375 ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮਿਤੀ 04.04.2012 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਡੀ. ਐੱਲ. ਚਿਦਾਨੰਦ, ਨਚਿਕੇਤਾ ਜੋਸ਼ੀ, ਸਯੋਜ ਮੋਹਨਦਾਸ ਐੱਮ., ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨਿਲ ਕਟਿਆਰ, ਬੀ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਵਕੀਲ। ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਸ਼ਿਵੇਂਦਰ ਦਿਵੇਦੀ, ਰਾਜੇਸ਼ ਮਹਾਲੇ, ਵਕੀਲ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ.

1. ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

2. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

3. ਇਹ ਅਪੀਲ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਦਰਾਮਦ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ- ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪ੍ਰੈਲ 1988 ਤੋਂ ਮਾਰਚ 1991 ਦੀ ਨੀਤੀ-ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (1) (ਡੀ) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਗਜ਼ਿਮ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਇੱਕ 'ਸੇਵਾ' ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਥਾਪਿਤ ਖਪਤਕਾਰ ਮੰਚਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

4. ਤੱਥ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ ਹਨ, ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ 1988 ਤੋਂ 1993 ਤੱਕ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤਾ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਐੱਫ. ਓ. ਬੀ. ਮੁੱਲ 6,16,116 ਵਿੱਚ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਬਰਾਮਦ ਦੀ ਰਕਮ ਉੱਤੇ 20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਰੁਪਏ 1,23,223 ਦਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਕਿ ਆਯਾਤ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਦੇ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੇ 3 ਸਤੰਬਰ 1991 ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫਰਵਰੀ 1988 ਤੋਂ ਅਗਸਤ 1992 ਤੱਕ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ 31 ਮਾਰਚ 1993 ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਵਣਜ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਮੇਟੀ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਫਲ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ।

5. ਇਸ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ 1,23,223 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

6. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕਪਾਸੜ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ 4 ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ 9 ਅਕਤੂਬਰ 2006 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ 4 ਅਪ੍ਰੈਲ 2012 ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ 5 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

7. ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਜੋ ਐੱਸ. ਸੀ. ਡੀ. ਆਰ. ਸੀ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਖਪਤਕਾਰ ਮੰਚਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਐਗਜ਼ਿਮ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

8. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਡੀ. ਐਲ. ਚਿਦਾਨੰਦ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਮੰਚਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀਃ

(1) ਐਗਜ਼ਿਮ ਨੀਤੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(2) ਐਗਜ਼ਿਮ ਨੀਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਰਾਮਦ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਉਪਾਅ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਕੇ ਦਰਾਮਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਬਰਾਮਦਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੀ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(3) ਨਿਰਯਾਤਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭ ਐਕਟ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਹਨ।

9. ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਵਿਕਰਮ ਸੇਲਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਏ. ਐੱਨ. ਆਰ ਬਨਾਮ ਵਪਾਰਕ ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਸੁਰੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾ

10. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਵੇਂਦਰ ਦਿਵੇਦੀ ਨੇ ਖਪਤਕਾਰ ਮੰਚਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਰਯਾਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ

ਇਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਿਰਯਾਤਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

11. ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਬੀ) (ਆਈ) ਵਿੱਚ "ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ "ਖਪਤਕਾਰ" ਹੈ।

12. ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਡੀ) ਸਮੀਕਰਨ "ਖਪਤਕਾਰ" ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈਃ

“(ਡੀ) "ਖਪਤਕਾਰ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ -

(1) ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਵਸਤੂ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੀ ਵਸਤੂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਵਸਤੂ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(2) ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਭਾਰਥੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪਹਿਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ. — ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੈ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ;

"ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਈ)" ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ "ਸਮੀਕਰਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈਃ

“(ਈ) "ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ”

ਸਮੀਕਰਨ "ਨੁਕਸ" ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਐੱਫ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

“(ਐਫ) "ਨੁਕਸ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਗੁਣਵੱਤਾ, ਮਾਤਰਾ, ਸ਼ਕਤੀ, ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਮਿਆਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸ, ਅਪੂਰਣਤਾ ਜਾਂ ਕਮੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ, ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਪਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ;

"ਸਮੀਕਰਨ" ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਜੀ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

“(ਜੀ) "ਕਮੀ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸ, ਅਪੂਰਣਤਾ, ਘਾਟ ਜਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

"ਅੰਤ ਵਿੱਚ," ਸੇਵਾ "ਸਮੀਕਰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਓ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ -

“(ਓ) "ਸੇਵਾ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਣਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਸੰਭਾਵਿਤ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕਿੰਗ, ਵਿੱਤੀ ਬੀਮਾ, ਆਵਾਜਾਈ, ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ, ਬਿਜਲੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ, ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ, ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਨਿਰਮਾਣ, ਮਨੋਰੰਜਨ,

ਮਨੋਰੰਜਨ ਜਾਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਡੀ) (2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭਾਰਥੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਰਾਏ ਲਈ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਤਵੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਛੋਟ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਖਪਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਜੀ) ਜੋ "ਕਮੀ" ਸਮੀਕਰਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਾਂ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੁਕਸ, ਅਪੂਰਣਤਾ, ਘਾਟ ਜਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਓ) ਨੇ "ਸੇਵਾ" ਸਮੀਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਣਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਗਜ਼ਿਮ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਣਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਐਗਜ਼ਿਮ ਨੀਤੀ ਅਪ੍ਰੈਲ 1988 ਤੋਂ ਮਾਰਚ 1991 ਤੱਕ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਉਪਦੇਸ਼ਾਤਮਕ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

“ਆਯਾਤ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਨੀਤੀ ਸਮੁੱਚੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ -

(1) ਉਦਯੋਗ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਪੂੰਜੀ ਵਸਤਾਂ, ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਅਤੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੱਕ ਅਸਾਨ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ, ਤਕਨੀਕੀ ਅੱਪਗ੍ਰੇਡੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਬਣਾਉਣਾ।

(2) ਕੁਸ਼ਲ ਦਰਾਮਦ ਬਦਲ ਅਤੇ ਆਤਮਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ;

(3) ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਕੇ ਨਿਰਯਾਤ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣਾ; ਅਤੇ

(4) ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਰਲ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਿਤ ਕਰਨਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। "

ਅਧਿਆਇ 19 ਨੇ ਡਿਊਟੀ ਛੋਟ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਰਾ 239 ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈਃ -

"ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਰ. ਈ. ਪੀ ਸਹੂਲਤ

239. (1) ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਇਸੈਂਸ ਧਾਰਕ ਨਿਰਯਾਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਡੀ. ਈ. ਈ. ਸੀ. ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੁੱਲ ਵਾਧੇ ਦੇ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ (ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਘਟਾ ਕੇ ਦਰਾਮਦਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ)। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਣੇ ਗਏ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਅੰਤਿਕਾ 17 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਨੀਤੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 166 (2) (ਬਚੇ ਹੋਏ ਉਤਪਾਦਾਂ ਲਈ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਯਾਤ ਦੇ ਕੁੱਲ ਐੱਫ. ਓ. ਬੀ. ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਹੱਕਦਾਰੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅੰਤਿਕਾ 17 ਜਾਂ ਪੈਰਾ 166 (2) ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਨਿਰਯਾਤ ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਆਯਾਤ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ। "

ਇਸ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਪੂੰਜੀ ਵਸਤਾਂ, ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਅਤੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੱਕ ਅਸਾਨ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ, ਦਰਾਮਦਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਅਤੇ ਆਤਮਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਕੇ ਨਿਰਯਾਤ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਐਗਜ਼ਿਮ ਨੀਤੀ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਉਪਭੋਗਤਾ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ, ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਭਿੰਨ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਸ਼ਾਸਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਨ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਲਣਾ, ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਲਈ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ।

ਵਿਕਾਸ ਸੇਲਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਂ ਐਗਜ਼ਿਮ ਸਕ੍ਰਿਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਕਰੀ ਟੈਕਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਲ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਰਾਮਦ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾਃ

“4. .....ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਦੇਸ਼ ਰਜਿਸਟਰਡ ਬਰਾਮਦਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਨਪੁਟਸ ਦਰਾਮਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰਯਾਤ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਯਾਤ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਯਾਤ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਸਮਰਥਨ ਜਾਂ ਆਗਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾਃ “ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ "। ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਅਤੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਉਸ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ, ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਲਾਇਸੈਂਸ ਦਾ ਬਣਦਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਾਲ ਦਾ ਆਯਾਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਵੇਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ”

ਬਿਹਾਰ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

“12. ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ "ਸੇਵਾਵਾਂ" ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੋ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਇੱਕ ਕੋਰਸ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਉਕਤ ਕੋਰਸ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਪਰੀਖਿਅਕਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਦਰਜਾ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਇੱਕ ਆਮ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਫੀਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫੀਸ ਹੈ। ”

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੋਰਡ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੋ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਖਪਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ, ਉਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਦਰਸਾਏ ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਗਜ਼ਿਮ ਨੀਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਆਰ. ਈ. ਪੀ. ਲਾਇਸੈਂਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਸ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਸੀ।

4 ਅਪ੍ਰੈਲ 2012 ਦੇ ਐੱਨ. ਸੀ. ਡੀ. ਆਰ. ਸੀ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate